

Universiteit
Leiden
The Netherlands

China en de Olympische Spelen: thuis blaffen of daar scoren?

Schrijver, N.J.

Citation

Schrijver, N. J. (2008). China en de Olympische Spelen: thuis blaffen of daar scoren? *Rechtsgeleerd Magazijn Themis*, 169(3), 99-100. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/13580>

Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/13580>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Mensenrechten in de Volksrepubliek China

I. China en de Olympische Spelen: thuis blaffen of daar scoren?

*Mr. N.J. Schrijver**

Zoals ongetwijfeld bij velen, kampt ook mijn inborst met de vraag wat internationaal de meest effectieve strategie is om in China meer respect voor de rechten van de mens, een grotere vrijheid voor de Tibetanen en andere minderheden, minder beperkingen op het gebied van meningsuiting en geloof, en pluriformiteit in het politieke systeem te bevorderen. Eén ding weet ik echter zeker: een boycot van de Olympische Spelen (8-24 augustus 2008) en alleen maar zuur met het opgeheven vingertje zwaaien helpen niet. De ernstige schendingen van de rechten van de mens in China moeten natuurlijk niet gebagatelliseerd worden maar worden veroordeeld. Maar het is ook een feit dat er in dat enorme land ook vooruitgang is geboekt, in de laatste 15 jaren zelfs behoorlijke vooruitgang.

Na de rechteloze periode tijdens het leiderschap van Mao Tse Toeng is China het bestaan van de rechten van de mens gaan erkennen. Dit gebeurt niet met een grote sprong voorwaarts, maar eerder geleidelijk en zo nu en dan met een terugval. Aanvankelijk oriënteerde China zich voornamelijk op een aantal economische en sociale rechten van de mens, alsmede op de rechten van de vrouw en die van het kind. China was een relatief vroege bekrachtiger van de VN-mensenrechtenverdragen op deze terreinen. Vanaf het midden van de jaren '80, maar met een onderbreking van enkele jaren na de opstand op het Plein van de Hemelse Vrede (1989), is China behoedzaam ook aandacht gaan geven aan burger- en politieke rechten en is het land daarover een internationale dialoog niet uit de weggegaan.

De toepassing van burger- en politieke rechten stelt China voor enorme uitdagingen, omdat oude en diep ingesleten praktijken daarmee op gespannen voet staan. Daartoe behoren het beknotten van de individuele vrijheden, het ontbreken van behoorlijke rechtswaarborgen bij het toepassen van de doodstraf, de bevoegdheid van de politie om mensen zonder toetsing op te sluiten en in het verleden zelfs naar heropvoedingskampen te zenden en het geheel aan banden leggen, zo niet verbieden van niet-gouvernementele organisaties. Toch gloren er al enige tijd tekenen van verandering die duiden op een voorzichtige toenadering van de rechten van de mens en zelfs enige zelfkritiek, ook in het Volkscongres.

Een belangrijke neerslag van deze ontwikkeling is de ondertekening door China van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten in 1998 en de opname van een algemene verwijzing naar de rechten van de mens bij de Grondwetsherziening van 2003.¹ Een andere mijlpaal is de erkenning van het individuele recht van eigendom (betreft vooral land- en huisbezit) in 2007. In reactie op zowel buitenlandse als toenemende binnenlandse kritiek is de Chinese regering er eindelijk toe overgegaan de toepassing van de doodstraf met meer waarborgen te omgeven door een toetsings- en goedkeuringsprocedure voor de Hoge Raad (de Supreme People's Court) verplicht te stellen. Ook ontstaat er via nieuwe regelgeving voor maatschappelijke organisaties geleidelijk enige ruimte voor niet-gouvernementele organisaties, ook al houdt de Chinese overheid via onder meer verplichte registratie van NGO's en controle van internet nauwlettend toezicht op hun oprichting en hun activiteiten. Daarentegen blijven zowel de Chinese heerschappij over als de mensenrechtensituatie in Tibet voor China internationaal vooralsnog onbespreekbaar. Dat moet veranderen. Andere landen (lieft in VN-verband) en niet-gouvernementele organisaties moeten via zachte diplomatie bevorderen dat China de rechten van nationale minderheden daadwerkelijk erkent en met de geestelijk leider van de Tibetanen, de Dalai Lama, een dialoog aangaat over een echte politieke en culturele autonomie.

Naast de geleidelijke aanvaarding van de rechten van de mens is de opbouw van een nationale rechtsstaat met onafhankelijke rechtspraak van groot belang. Eerst dan kan men hopen dat mensenrechten ook echt in de Chinese rechtsorde worden toegepast en gehandhaafd in rechtsgeschillen tussen burgers en de overheid. Nu heeft de Chinese Communistische Partij (CCP) het land en het volk nog steeds stevig onder de duim en wordt pluriformiteit slechts mondjesmaat toegestaan. De wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht zijn via de CCP nog steeds met elkaar verstrengeld. Wel laat het Nationaal Volkscongres steeds meer van zich horen en is het niet meer louter de applausmachine van vroeger. Ook lijken diverse rule of law-projecten gericht op training van rechters, openbare aanklagers en politiefunctionarissen

* Mr. N.J. Schrijver is hoogleraar international publiekrecht aan de Universiteit Leiden en redacteur van dit blad.

1. De formele situatie is dat China thans partij is bij vijf van de zeven belangrijke mondiale mensenrechtenverdragen: het Anti-Rassendiscriminatieverdrag, het Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten, het Vrouwenrechtenverdrag, het Anti-Folterverdrag en het Kinderrechtenverdrag. China heeft het BuPo-verdrag getekend, maar nog niet geratificeerd. Ook is het (nog) geen partij bij het Verdrag inzake de rechten van migrerende werknemers. Zie ook het rapport van de UN Theme Group on the Rule of Law, *Summary of the Report on the Status of the Selected UN Conventions in China*, New York: United Nations 2005.

Van twee kanten

hun vruchten af te werpen, al heeft China hier nog een lange mars te gaan.

De Olympische Spelen plaatsen de mensenrechtensituatie in China in de schijnwerpers. Dit prachtige evenement dient in een geest van constructieve betrokkenheid aangegrepen te worden om bij te dragen aan de verbetering van de mensenrechtensituatie. Het is zaak de positieve trend naar meer openheid en meer respect voor de rechten van de mens ook te erkennen en te bevorderen en niet door

louter scherpe kritiek de conservatieve krachten in China in de kaart te spelen met argumenten om op de ingeschreden lange mars naar een democratische rechtsstaat weer rechtsomkeert te maken. De Olympische Spelen bieden aan de internationale gemeenschap een uitgelezen kans om vele Chinezen in allerlei verbanden te ontmoeten en velerlei zaken, waaronder de rechten van de mens, aan de orde te stellen. Dat is beter dan thuisblijven.